

ТРАДИЦИЈА НА НОВ НАЧИН

Мистерија пиротског ћилима

Ова рукотворина је јединствена на свету: има два лица, а нема наличје, настаје веома споро, па и врсна мајсторица, с деценијским искуством, за месец дана може да уради само један квадратни метар

Свака шара има своју причу

У недрима Старе планине, четрдесетак километара од Пирота и десетак од границе са Бугарском, у селу Дојкинци, као да је стало време. Старе куће грађене од блата скривају неке само њима знане тајне, док таласи Дојкиначке реке жуборе о мистичним лепотама овдашње нетакнуте природе.

Вековима старе шаре

Вешти прсти дванаест вредних жена из читаве Србије, у Планинарском дому смештеном усред ове идиле, прошле недеље суткали једну прастару, али никад сасвим испричану причу – причу о мистерији пиротског ћилима. Управо овде је прошле недеље одржана ткачка колонија на којој су учеснице добиле прилику да унапреде знање, слушају предавања етнолога и стручњака за дизајн, али и да се такмиче у изради ћилимарских мотива.

– Пиротски ћилим је јединствен на свету јер, захваљујући јединственом разбоју, има два лица и нема наличје. Потка и основа су изузетно танке, па се споро ради и тако изврсна мајсторица, са деценијским искуством, за месец дана може да уради само један квадратни метар ћилима – објашњава Јасмина Киров, чланица занатске задруге „Дамско срце“ која је подучавала жене техници израде најчувенијег пиротског производа. Шаре овог ћилима не мењају се вековима и свака има значење. Корњача тако значи срећу и дуговечност, бомба се тка за мушку децу или девојчице са мушком енергијом, док ћулови (руже) симболизују унутрашњу лепоту. Вредне ткаље окупљене у Дојкинцима ових дана ткале су софру, симбол ниског округлог стола за ручавање који, кажу Пироћанке, власницима овог ћилима помаже у договорима.

Јованка Шовљански из Инђије, једна од полазница ове колоније, већ познаје технику

израде стапарског ћилима карактеристичног за Војводину, па је на Стару планину стигла да види како се ћилимарством баве земљакиње са југоистока земље.

– У Војводини се ради на хоризонталном разбоју, а у Пироту на усправном. Стапарски ћилим се сабија брдом, а овде тупицом, чешљићем са гвозденим зупцима. Војвођани раде на кудељи или на памуку, док Пироћанци раде с вуном. Разликују се и мотиви – овде се раде геометријски, а на северу земље цветни – објашњава Јованка.

Одмах до ње за разбојем седи и Београђанка Марија Пауновић Чонтош. Учила је грешку у свом раду, али не нервира се претерано.

– Ухватила се једна нит више и сад неће да „легне“, али, срећом, парење се прво научи – објашњава кроз смех. Она је, каже, након што је остала без посла у новинарству, решила да ради нешто што ће јој довести мир. Зато се и окренула ткању и сада

Пиротски ћилим на поклон су добили и председници Русије и Француске, Путин и Макрон

Многим женама ткање је постало главни извор прихода

ФИЛМ О РУКОТВОРИНАМА

У ткачкој колонији на Старој планини снимљени су први кадрови видео о српским пољопривредним и прехранбеним производима и традиционалним рукотворинама са географском oznakom. Ови производи су значајни јер се по њима препознају Србија, њени градови и регион, а доприносе развоју локалног идентитета становништва и важни су и за економију тог подручја.

Лесковачки ајвар, футошки купус, ариљска малина, сјенички сир, пиротски ћилим, бездански дамаст... наћи ће се у овом филму, а биће забележене и аутентичне рукотворине попут стапарског ћилима, књажевачких двопрећних чарапа, текеришког пешкира, банатске шаре...

Председница Етно-мреже и извршна директорка **Наледа Виолета Јовановић** истакла је да рукотворине, занатски производи и храна са географским пореклом могу да буду мотор локалног развоја ако се занатлијама и произвођачима понуде подстицаји за дизајн, паковање и пласман производа.

Учеснице колоније на Старој планини су се лепо дружиле и училе нове технике ткања

код куће има два разбоја – стони и подни. Донекле је слична прича и Шапчанке Верице Ђокић. Она је, каже, још од седамдесетих радила као снајдерка, а волела је и да везе, штрика, хекла... Када је због реуматског артритиса престала да ради у фабрици „Зорка – Бели лимови“, окренула се разбоју.

– Ручни рад није напоран за прсте, а одмара ми нерве. Драго ми је што сам се сад сусрела и са израдом пиротског ћилима за чију се лепоту и уникатност још од старина зна – прича Верица.

И Надица Паулесковић, васпитачица из Кладова, обрадовала се прилици да научи да креира чувене пиротске шаре:

– Код пиротског ћилима нема одступања, нема уметничке слободе. Ради се тачно по шеми. Потребно је доста концентрације, а нервозе при раду нема.

Да свака шара има своју причу потврђује Славица Ђирић, директорка задруге „Дамско

срце“, чувара традиције пиротског ћилимарства.

– Шаре су симболи из периода настанка човечанства, обележја древних народа и цивилизација, спој традиције, митологије и вере. Она је амајлија која може донети заштиту човеку, благостање, лакши почетак новог живота – објашњава Славица Ђирић.

Виолета Јовановић, председница „Етно-мреже“ која је у партнерству са градовима Пиротом и Сомбором, организацијом Наледа и „Дамским срцем“ организовала четврту Ткачку колонију, истакла је да је ова манифестација постала лепа годишња пракса.

Поклон за стране државнике

– На овај начин указујемо на значај очувања културног наслеђа и економског оснаживања жена на селу. Циљ колоније је да очувамо ћилим као наш најбољи национални бренд који

се већ сада користи као дипломатски поклон приликом сусрета са страним званичницима. Пирот и Сомбор су градови за пример јер они чувају традиционална знања тако што подржавају локална занатска удружења – истакла је **Виолета Јовановић**.

Окупљању на Старој планини присуствовали су и представници амбасада Канаде, Белгије, Швајцарске, Бразила, Индије, Норвешке, Шведске, Велике Британије, Бугарске и делегације Европске уније, као и повереница за равноправност Бранкица Јанковић.

– Очување старих заната део је економског оснаживања жена, а оне значајно доприносе држави и друштву. Подвиг је очувати стари занат који захтева огромно знање, умеће, посебну врсту снаге и посвећености, и то у време индустријализације – истакла је повереница.

Ана Вуковић